

забезпечувати реальну реалізацію принципів гласності, відкритості, повного і всебічного розгляду справ, які складають основні засади діяльності Суду згідно зі ст. 2 Закону.

Окрім того, на нашу думку, проєкт закону (№ 4319) є актуальним і своєчасним у царині реформування конституційного судочинства.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про Конституційний Суд України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

3. Пояснювальна записка від 05.11.2020 до проєкту Закону України про внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України» (щодо порядку розгляду справ Конституційним Судом України). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70338.

4. Центр Разумкова. «Оцінка громадянами ситуації в країні, рівень довіри до соціальних інститутів і політиків, електоральні орієнтації громадян (жовтень-листопад 2020 р.). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-riven-doviry-do-sotsialnykh-institutiv-ta-politykiv-elektoralni-orientatsii-gromadian-zhovten-lystopad-2020r>.

КОНСТИТУЦІЙНЕ СУДОЧИНСТВО: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Міхневич Л. В., кандидат юридичних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри конституційного, адміністративного та кримінального права, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Конституційний Суд України (далі – КСУ, Суд) наближається до свого 25-річного ювілею. За час свого існування він пройшов складний шлях, як здобуваючи перемоги, так і допускаючи помилки. Нині конституційна реформа в частині правосуддя відкрила нові можливості у сфері конституційного правосуддя. Була запроваджена конституційна скарга, встановлені запобіжники проти політичного тиску на Суд та додаткові гарантії незалежності Суду. Втім і сьогодні точаться гострі дискусії щодо реформування конституційної юстиції в Україні. Новими викликами сьогодення для КСУ стали відновлення довіри до Суду, пошук місця КСУ у структурі стримувань та противаг сучасної політичної системи України, забезпечення реалізації його рішень. Водночас ефективність діяльності Суду залежить від якості законодавства, яким вона урегульована. Хоча КСУ є незалежним державним органом, спроби втручатися в його діяльність здійснюють різні органи державної влади. Як бачимо, нинішня хвиля тиску на КСУ розпочалася після рішення

Суду від 27 жовтня 2020 р. щодо конституційності окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» та Кримінального кодексу України, яке викликало неоднозначні оцінки як фахівців, так і суспільства в цілому. Тому саме зараз до органу конституційної юрисдикції України прикута особлива увага.

У досить стислі строки у Верховній Раді України зареєстрували кілька законопроектів, якими пропонується врегулювати низку питань щодо діяльності КСУ. Але не потрібно здійснювати глибокий аналіз норм пропонуваного законопроекту, щоб зробити висновок про деяку поспішність і безсистемність окремих пропозицій, автори яких намагаються не стільки врегулювати порядок діяльності КСУ, скільки зменшити градус суспільної напруги.

Так, кілька законопроектів, зареєстрованих у парламенті, стосуються змін ст. 10 Закону України «Про Конституційний Суд України», що встановлює кворум повноважності Суду. На думку ініціаторів збільшення порогу повноважності КСУ, це сприятиме відновленню довіри громадян до Конституційного Суду України та забезпечить відкритість, прозорість та прогнозованість його практики [1]. Автори ж змін, що передбачають зменшення порогу повноважності КСУ, вбачають у цих змінах підвищення ефективності виконання повноважень КСУ [2]. Втім, як перший запропонований варіант збільшення кворуму повноважності Суду із 12 до 17 суддів, так і другий варіант зменшення кворуму – з 12 суддів до двох третин їх складу, або з 12 до 10 суддів, на нашу думку, навпаки, можуть мати негативні наслідки. Враховуючи існуючі об'єктивні політичні обставини в країні це може призвести до фактичного припинення роботи КСУ (приклади блокування діяльності Суду через необрання повного його складу вже траплялися в історії діяльності КСУ), або ж унеможливить прийняття рішень через «неповноважність» Суду у зв'язку з відсутністю в його складі визначеної кількості суддів.

Водночас законопроектами передбачаються зміни лише ст. 10 Закону України «Про Конституційний Суд України» (далі – Закон) [3], інші ж його статті, які встановлюють кворум присутності на засіданнях органів КСУ залишаються без змін. Це, наприклад, повноважність зборів суддів КСУ (ст. 22 Закону), спеціального пленарного засідання Суду (ст. 39 Закону), засідань Великої палати (ст. 66 Закону) та інші. Відтак ці статті втратять свою доцільність, а робота засідань органів КСУ може бути паралізована. Тож до цих законопроектів мають бути внесені хоча б перехідні положення, які гарантуватимуть у подальшому врегулювання цих питань.

Інший законопроект, який привернув нашу увагу, покликаний додатково унормувати порядок розгляду справ КСУ – це проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України» (щодо порядку розгляду справ Конституційним Судом України)» [4]. Зауважимо, що відповідно до ст. 153 Конституції України «підстави і порядок звернення до Суду та процедура розгляду ним справ і виконання рішень Суду визначаються Конституцією України та законом» [5]. Чинний Закон України «Про Конституційний Суд України» (ч. 2 ст. 3) закріплює, що «організацію внутрішньої роботи Суду та відповідні правила процедури розгляду ним справ установлює

Регламент Конституційного Суду України (далі – Регламент)». Сам Регламент, як акт КСУ затверджується на спеціальному пленарному засіданні Суду.

Важливо, що в багатьох країнах світу встановилася саме така практика, коли питання внутрішньої організації і порядку діяльності органу конституційної юстиції, які не врегульовані Конституцією чи спеціальним законом, виписані в регламенті, який приймається самим органом конституційного судочинства. Так, наприклад, ст. 148 Конституції Австрії закріплює, що «більш докладні положення про організацію і судочинство Конституційного суду регулюються спеціальним федеральним законом і Регламентом, прийнятим на підставі зазначеного закону Конституційним судом» [6].

Але в згаданому законопроекті пропонується ч. 2 ст. 3 Закону «Про Конституційний Суд України» викласти у такій редакції: «організацію внутрішньої роботи Суду та відповідні правила процедури розгляду ним справ установлює згідно з цим Законом Регламент Конституційного Суду України (далі – Регламент), який затверджується законом» [4]. Насправді така редакція, на перший погляд, не викликає ніяких заперечень. Адже правила конституційного судочинства можуть бути закріплені на законодавчому рівні, як, наприклад, правила цивільного, адміністративного чи кримінального судочинства, які виписані в процесуальних кодексах. Тому процедурні правила розгляду конституційних проваджень можуть бути встановлені або окремим спеціальним законом, або ж інкорпоровані в законі про конституційний суд.

Але автори даного законопроекту пропонують відповідні правила процедури розгляду справ КСУ встановлювати Регламентом, який затверджується законом. І тут виникають питання, відповіді на які законопроект не дає. Насамперед, зазначимо, що нині Регламент КСУ ухвалюється постановою Суду, тобто є актом органу публічної влади. Натомість у пропонованих змінах, по-перше, не визначається суб'єкт розроблення Регламенту, тож Верховна Рада України має затвердити законом розроблений кимось нормативний акт. По-друге, проект не визначає порядок такого затвердження. Водночас не встановлений такий порядок і Конституцією України, хоча в Основному Законі держави таке повноваження Верховної Ради України як затвердження згадується у п. 4, 6, 14, 22, 31, 35, 36, 37 ч. 1 ст. 85. При цьому лише два пункти встановлюють затвердження актів органів публічної влади: указів Президента України про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні (п. 31) та затвердження законом Конституції Автономної Республіки Крим (п. 37). Також нез'ясованим залишається питання, як реалізувати пропоновані зміни законопроекту, тобто не передбачено нового порядку розробки і затвердження Регламенту, а відтак певний період КСУ втратить можливість здійснювати свої повноваження. Тож розробникам змін варто прописати відповідні норми, адже перехідних положень законопроект не містить.

Підбиваючи підсумки короткого огляду окремих пропонованих змін щодо реформи конституційної юстиції, варто зауважити, що поспіхом прийняті закони справді можуть зняти суспільну напругу, втім для забезпечення ефективної діяльності державних інституцій важливим є виважений, продуманий за-

конодавчий процес, головною метою якого має бути забезпечення верховенства права.

Список використаної літератури

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 10 Закону України «Про Конституційний Суд України». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=70312 (дата звернення: 01.12.2020).
2. Пояснювальна записка до проекту Закону України про внесення змін до статті 10 Закону України «Про Конституційний Суд України» щодо зміни підходу до визначення повноважності суду. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=70330 (дата звернення: 01.12.2020).
3. Закон України «Про Конституційний Суд України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 01.12.2020).
4. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України» (щодо порядку розгляду справ Конституційним Судом України). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70338 (дата звернення: 05.12.2020).
5. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 05.12.2020).
6. Федеральный конституционный закон Австрии. URL: <https://legalns.com/download/books/cons/austria.pdf> (дата звернення: 10.12.2020).

ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКА ЕЛІТА У СИСТЕМІ СТРИМУВАНЬ І ПРОТИВАГ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Наumenko O. M., кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних технологій ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Прагнення українського суспільства до демократії зобов'язує політико-управлінську еліту володіти високим професіоналізмом та інноваційним мисленням, віднаходити шляхи вирішення і формування системи механізму стримувань та противаг. Структура державних органів має базуватися на розподілі гілок влади, що є одним із принципів функціонування та організації державної влади, згідно з Конституцією України. Сутність принципу полягає в збалансуванні державно-владних повноважень між органами державної влади та запобіганні монополії однієї з них.

Практична реалізація принципу стримувань і противаг у політико-управлінській діяльності полягає в розмежуванні повноважень між гілками влади [4, с. 3–4]. В українському конституціоналізмі зазвичай зі зміною чергового